

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพและภัยคุกคามป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม สถานภาพและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม และตัวแบบการจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม อำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยนี้คือ 1) กลุ่ม/องค์กรชุมชนและองค์กรภาครัฐที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดการป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยมโดยตรง ได้แก่ ชุมชนที่อาศัยในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม อุทยานแห่งชาติแม่ยม และองค์การบริหารส่วนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ 2) กลุ่ม/องค์กรชุมชนที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดการป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยมโดยอ้อม ได้แก่ ชุมชนที่อาศัยโดยรอบเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม การวิจัยนี้ใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม แบบสังเกตการณ์แบบกึ่งมีส่วนร่วม และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยมีดังนี้

5.1 ศักยภาพและภัยคุกคามป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม อำเภอสอง จังหวัดแพร่

5.1.1 ศักยภาพป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม

1) ศักยภาพป่าแม่ยมด้านสิ่งแวดล้อม เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ประกอบด้วยป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าดิบแล้ง และป่าสนเขา มีศักยภาพป่าอันโดดเด่น คือ ฝืนป่าสักธรรมชาติขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศ และสัตว์ป่าที่มีการค้นพบสัตว์ชนิดใหม่ของโลก และสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ โดยเฉพาะนกยูงไทยซึ่งเป็นสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ของประเทศ

2) ศักยภาพป่าแม่ยมด้านเศรษฐกิจ เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวหลายจุด ได้แก่ แก่งเสือเต้น ดงสักงาม-ป่าสักทอง หล่มดั่ง-ดงตะแบก จุดชมวิวยะเลหมอก ตลอดจนการท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชนและโบราณวัตถุ นอกจากนี้ ยังมีศักยภาพด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากป่าและสมุนไพรซึ่งสามารถสร้างรายได้แก่ชุมชน

3) ศักยภาพป่าแม่ยมด้านสังคม เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านประวัติศาสตร์ชุมชนที่อาศัยอยู่ร่วมกับป่าแม่ยมมานับกว่า 200 ปี วิถีวัฒนธรรมชุมชน ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สัมพันธ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การรวมตัวตั้งกลุ่มราษฎรรักษ่าแม่ยม รวมทั้งวิถีชุมชนของชาติพันธุ์อาข่า เย้า และมลาบรี และการค้นพบโบราณวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

5.1.2 ภัยคุกคามป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม

1) ขบวนการมอดไม้ทำลายป่า มีการลักลอบขนไม้สักและไม้มีค่าชนิดอื่น ๆ เช่น ชินชัง แดง ประดู่ มะค่า กฤษณา เป็นต้น ออกนอกพื้นที่เขตป่า โดยมีการขนทั้งรูปแบบไม้แปรรูปและไม้ท่อน ด้วยรถจักรยานยนต์หรือรถยนต์ ขบวนการมอดไม้ยังเป็นปัญหาที่ปรากฏอยู่ โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่แม่ยาวซึ่งเป็นเขตรอยต่อระหว่างอุทยานแห่งชาติแม่ยมกับอำเภองาว จังหวัดลำปาง

บางครั้งทำให้เกิดเหตุการณ์ปะทะกำลังระหว่างขบวนการมอดไม้กับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแม่ยม และกำลังเสริมจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

2) การขยายพื้นที่ทำกินรุกล้ำป่า โดยเกิดจากชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โดยรอบเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม หรือเขตต่อเนื่องกับอุทยานแห่งชาติแม่ยม โดยเฉพาะป่าแม่ปุง-แม่เป่า ซึ่งชาวบ้านเข้ามารุกล้ำป่าโดยขยายพื้นที่ทำกินปลูกข้าวโพด ถั่ว และไร่สวนต่าง ๆ ทำให้สภาพป่ากลายเป็นภูเขาหัวโล้นเป็นหย่อม ๆ เป็นจุด ๆ

3) ภัยจากโครงการพัฒนาของภาครัฐ โดยเฉพาะโครงการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น โครงการสร้างเขื่อนแม่น้ำยมตอนบน โครงการสร้างเขื่อนแม่น้ำยมตอนล่าง ตลอดจนโครงการพัฒนาขนาดใหญ่อื่น ๆ ของภาครัฐส่วนกลาง ซึ่งเป็นภัยคุกคามที่เป็นอันตรายที่สุดของป่าแม่ยม เพราะจะทำให้ป่าผืนใหญ่หายไปจากประเทศไทย โดยเฉพาะการสูญเสียดงสักงามและความหลากหลายทางชีวภาพ

5.2 สถานภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการจัดการป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม อำเภอสอง จังหวัดแพร่

5.2.1 การส่งเสริมศักยภาพของชุมชนให้มีส่วนร่วมตัดสินใจในแผนการจัดการชุมชน

ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมตัดสินใจกับอุทยานแห่งชาติแม่ยมในการวางแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยเข้าร่วมในกลไกคณะกรรมการที่ปรึกษาอุทยานแห่งชาติแม่ยม ตามนโยบายการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่คุ้มครอง กลไกดังกล่าวมีหน้าที่ในการร่วมวางแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยม การดำเนินงานของอุทยานแห่งชาติแม่ยม และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอุทยานแห่งชาติแม่ยม ทั้งนี้ องค์ประกอบของกลไกดังกล่าว ส่วนมากเป็นตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ขณะที่ตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วมเป็นกรรมการ ได้แก่ กำนันและเจ้าอาวาสวัดดอนชัย

5.2.2 การจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ยม

ชุมชนตำบลสะเอียบโดยเฉพาะกลุ่มราษฎรรักษ่าป่ามีส่วนร่วมจัดการพื้นที่อุทยานในเขตบริการและเขตเพื่อการพักผ่อนและการศึกษาหาความรู้ โดยการจัดการนักท่องเที่ยวและผู้มาศึกษาหาความรู้ที่เข้ามาในเขตตำบลสะเอียบ และการร่วมอนุรักษ์ป่าโดยกิจกรรมของชุมชน ส่วนเขตสงวนสภาพธรรมชาติ เขตหวงห้าม เขตฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ และแนวกันชน ชุมชนมีส่วนร่วมการจัดการป่าอย่างยั่งยืนด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การสร้างกฎระเบียบชุมชน การปลูกป่า การปล่อยให้ป่าฟื้นคืนสภาพความอุดมสมบูรณ์ การบวชป่า-สืบชะตาแม่น้ำ การร่วมลาดตระเวนกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแม่ยมและกำลังเสริมส่วนอื่น การปรับใช้ความเชื่อศรัทธาและวิถีวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ป่า การสอดส่องดูแลและแจ้งข่าวหรือเบาะแสภัยคุกคามป่าแก่เจ้าหน้าที่อุทยาน การร่วมจัดการไฟป่า การเชิญชวนชุมชนใกล้เคียงในพื้นที่โดยรอบอุทยานมาร่วมอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่า เป็นต้น ส่วนเขตกิจกรรมพิเศษ ชุมชนมีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการป่าของรัฐบาลตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน 2541 โดยร่วมขอให้มูลนิธิเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน สภาพภูมิศาสตร์ ระบบนิเวศ การครอบครองที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน รวมทั้งมีส่วนร่วมให้ข้อเสนอแนะ ในการวางแผนกำหนดมาตรการอนุรักษ์ป่าแม่ยม นอกจากนี้ ยังมีส่วนร่วมในการจัดการเขตกิจกรรม

พิเศษโดยการริเริ่มของชุมชนด้วยรูปแบบโฉนดชุมชน โดยการมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับการให้ข้อมูลไปจนถึงการร่วมตัดสินใจกับองค์การบริหารส่วนตำบลละเอียดและอุทยานแห่งชาติแม่ยม

5.2.3 การจัดการผู้มาเยือนอุทยานแห่งชาติแม่ยม

ชุมชนตำบลละเอียดมีส่วนร่วมในการจัดการผู้มาเยือนอุทยานแห่งชาติแม่ยม ได้แก่ การจัดการนักท่องเที่ยวในส่วนที่ชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการเอง ในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือเชิงอนุรักษ์ จัดกิจกรรมแบบโฮมสเตย์ เดินศึกษาธรรมชาติ ร่วมบวชป่า และล่องแก่ง และการจัดการผู้มาศึกษาพื้นที่ป่าแม่ยม โดยการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติ

5.2.4 การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือการจัดการป่าแม่ยมอย่างยั่งยืน

ชุมชนตำบลละเอียดมีส่วนร่วมในเครือข่ายความร่วมมือแบบไม่ทางการ/กึ่งทางการ โดยมีกลุ่มราษฎรรักษป่าแม่ยมเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายและดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์ป่าแม่ยมร่วมกับเครือข่าย เช่น กลุ่มชาวบ้าน/ประชาชน พระ องค์การพัฒนาเอกชน นักวิชาการ นักศึกษา สื่อมวลชน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ เป็นต้น และยังมีส่วนร่วมเครือข่ายทางการของอุทยานแห่งชาติแม่ยม โดยการเป็นเครือข่ายพิทักษ์ป่าแม่ยมในรูปแบบอาสาสมัครพิทักษ์อุทยานแห่งชาติแม่ยม

5.3 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการจัดการป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม อำเภอสอง จังหวัดแพร่

5.3.1 การส่งเสริมศักยภาพของชุมชนให้มีส่วนร่วมตัดสินใจในแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยม

การส่งเสริมศักยภาพของชุมชนให้มีส่วนร่วมในการแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) ด้านการวางแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติ 2) ด้านกระบวนการวางแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยม โดยการทำความเข้าใจภาพรวมของนโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติ ตั้งแต่ระดับกติกาสากล นโยบายของภาครัฐส่วน ภูมิภาคที่เกี่ยวข้อง แผนการจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยม และแบบแผนการจัดการป่าอย่างยั่งยืนของชุมชน 3) ด้านการกำหนดเนื้อหาการจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยม ประกอบด้วย การทบทวนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการทบทวนบริบทพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ยม การระบุความสำคัญและความจำเป็น ในการวางแผน และการร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ คุณค่า และทางเลือกการตัดสินใจการจัดการป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม 4) ด้านการดำเนินงานการจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยม ควรมีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมและสนับสนุนบทบาทของชุมชนให้มากขึ้น เช่น สนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าของชุมชน การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อการจัดการป่าแม่ยมอย่างยั่งยืน นำกฎระเบียบชุมชนด้านการอนุรักษ์ป่าแม่ยมมาปรับใช้ เป็นต้น และ 5) ด้านการติดตามประเมินผล การจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยม ควรส่งเสริมให้ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลมากขึ้น โดยการให้ข้อมูลป้อนกลับ แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาอุทยานแห่งชาติแม่ยมในอนาคต

5.3.2 การจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ยม

ชุมชนตำบลสะเอียบควรมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ดังนี้

- 1) เขตบริการและเขตเพื่อการพักผ่อนและการศึกษาหาความรู้ โดยการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว และการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว โดยมีจุดเริ่มต้นการท่องเที่ยวจากจุดบ้านดอนชัยสักทองหรือบ้านดอนชัย
- 2) เขตสงวนสภาพธรรมชาติและเขตหวงห้าม ควรส่งเสริมให้ชุมชนตำบลสะเอียบมีส่วนร่วมตัดสินใจกับอุทยานแห่งชาติแม่ยม การปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษาและถอดบทเรียนการจัดการป่าอย่างยั่งยืนของชุมชน
- 3) เขตฟื้นฟูสภาพธรรมชาติและเขตแนวกันชน ควรร่วมมือกับอุทยานแห่งชาติแม่ยม ในการส่งเสริมชุมชนที่อาศัยในพื้นที่โดยรอบอุทยานหันมามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าแม่ยมมากขึ้น
- 4) เขตกิจกรรมพิเศษ ภาครัฐควรรับรองสิทธิชุมชนการอาศัยและทำกินในเขตกิจกรรมพิเศษ การกำหนดแนวทางและมาตรการการใช้สิทธิชุมชนในเขตกิจกรรมพิเศษ และการกำหนดมาตรการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในเขตกิจกรรมพิเศษ

5.3.3 การจัดการผู้มาเยือน

ชุมชนตำบลสะเอียบควรปรึกษากับอุทยานแห่งชาติแม่ยมและองค์การบริหารส่วนตำบลสะเอียบเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติตนหรือมาตรการสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการจัดการรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างยุติธรรม โดยคำนึงถึงหลักการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าแม่ยมอย่างยั่งยืน

5.3.4 การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือการจัดการป่าอย่างยั่งยืน

การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือการจัดการป่าอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย

- 1) การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือการจัดการป่าแม่ยมอย่างไม่เป็นทางการ/กึ่งทางการ โดยมีกลุ่มราษฎรรักษ่าป่าเป็นศูนย์กลางเครือข่าย และ
- 2) การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือการจัดการป่าแม่ยมแบบทางการของอุทยานแห่งชาติแม่ยม ได้แก่ การพัฒนาคณะกรรมการที่ปรึกษาอุทยานแห่งชาติ และเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์อุทยานแห่งชาติแม่ยม

5.4 ตัวแบบการจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม

ตัวแบบการจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยมใช้แนวทางการกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่คุ้มครอง โดยส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดการป่าร่วมกับอุทยานแห่งชาติแม่ยมและภาคีความร่วมมือต่าง ๆ และการใช้แนวทางการจัดการป่าแบบบูรณาการ โดยการบูรณาการตัดสินใจร่วมกันระหว่างตัวแทนหน่วยงานภาครัฐกับชุมชน (top-down and bottom-up decision making integrated) การบูรณาการตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าแม่ยม (actors integrated) โดยเฉพาะชุมชนตำบลสะเอียบ อุทยานแห่งชาติแม่ยม องค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแทนวัด (หรือศาสนา/ความเชื่อ) และโรงเรียนในพื้นที่และพื้นที่โดยรอบเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ยม ให้มีบทบาทในการจัดการป่าแม่ยมร่วมกัน ตลอดจนการบูรณาการบทบาทการมีส่วนร่วมของตัวแสดงที่เหมาะสมกับทุกช่วงวัย ทั้งวัยอาวุโส วัยผู้ใหญ่ วัยเด็ก และเยาวชน และการบูรณาการกิจกรรมการจัดการป่าแม่ยม (activity integrated)

ร่วมกันระหว่างชุมชนกับอุทยานแห่งชาติแม่ยม ตัวแบบการจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม มีองค์ประกอบ ดังนี้

5.4.1 เป้าหมายการจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

การจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนควรมีเป้าหมายเพื่อสร้างความยั่งยืนของป่าในพื้นที่คุ้มครองโดยการบูรณาการตามกรอบกติกาสากลของสหภาพระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN) อนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ (CBD) การพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 นโยบายรัฐบาลและกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแบบบูรณาการ พ.ศ. 2560-2564 แผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยม แบบแผนการจัดการป่าแม่ยมของกลุ่มราษฎรรักษาป่าแม่ยมตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ และความยั่งยืนของป่าแม่ยม

5.4.2 รูปแบบการจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

รูปแบบการจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนควรพัฒนาในรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดการป่าแม่ยมอย่างยั่งยืน โดยองค์ประกอบของเครือข่ายมีดังนี้

1) แกนหลักหรือสมาชิกหลักของเครือข่าย ประกอบด้วย ชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ แม่ยมหรือกลุ่มราษฎรรักษาป่าแม่ยม อุทยานแห่งชาติแม่ยม และองค์การบริหารส่วนตำบลสะเอียบ มีบทบาทหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดทิศทางการจัดการป่าแม่ยม การจัดการศักยภาพและลดภัยคุกคามป่าแม่ยม การกำหนดและจัดกิจกรรมส่งเสริมความร่วมมือการจัดการป่าอย่างยั่งยืนของเครือข่าย การวางแผนจัดการปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหรือคาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะการจัดการพื้นที่ในเขตกิจกรรมพิเศษ ตลอดจนมีบทบาทหน้าที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าแม่ยมอย่างยั่งยืน

2) แกนร่วมหรือสมาชิกร่วมของเครือข่าย ประกอบด้วย ชุมชนที่อาศัยนอกเขตหรือพื้นที่โดยรอบอุทยานแห่งชาติแม่ยม ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบล วัด สำนักสงฆ์ โบสถ์คริสต์ โรงเรียน ตัวแทนหน่วยงานราชการ ทั้งในเขตและนอกเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม ตัวแทนภาคประชาสังคม และภาคีพัฒนาอื่น ๆ ที่มีจุดร่วมในการจัดการป่าอย่างยั่งยืน มีบทบาทหน้าที่เข้าร่วม และให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย รวมทั้งการร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล แสดงความคิดเห็น คำแนะนำ ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ต่อการจัดการป่าแม่ยมอย่างยั่งยืน

5.4.3 แนวทางการจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

การจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนควรส่งเสริมให้ชุมชนมีอำนาจตัดสินใจร่วมกับภาครัฐในการจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยม การจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ยม การจัดการผู้มาเยือนอุทยานแห่งชาติแม่ยม และการจัดการเครือข่ายความร่วมมือการจัดการป่าแม่ยมอย่างยั่งยืน ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจในแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยม การมีส่วนร่วมตัดสินใจในแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยมควรมีการดำเนินการ ดังนี้

(1) แนวทางการจัดการแบบบูรณาการร่วมกับชุมชน ได้แก่ การบูรณาการปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้นำชุมชนเข้าสู่กระบวนการของแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยม

การบูรณาการความรู้ท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการป่าอย่างยั่งยืน และการนำความรู้ไปใช้ในการวางแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยม การบูรณาการกฎระเบียบชุมชน โดยนำกฎระเบียบชุมชนด้านการอนุรักษ์ป่าไปกำหนดเป็นกฎ ระเบียบ หรือแนวทางการอนุรักษ์ป่าแม่ยม และการบรรจุกฎระเบียบของชุมชนไว้ในแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยม

(2) การกำหนดทิศทางการจัดการป่าร่วมกันระหว่างชุมชนกับอุทยานแห่งชาติแม่ยม โดยใช้แนวทางการบูรณาการกรอบกติกาสากล นโยบายของภาครัฐส่วนกลาง กฎหมายที่เกี่ยวข้อง แผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยม กับแผนหรือข้อเสนอของชุมชน และใช้กระบวนการวางแผนร่วมกันในการทบทวนนโยบายที่เกี่ยวข้อง ทบทวนบริบทพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ยม การระบุความสำคัญและความจำเป็นในการวางแผนร่วมกัน การกำหนดวิสัยทัศน์ คุณค่า และทางเลือกการตัดสินใจร่วมกันระหว่างชุมชนกับอุทยานแห่งชาติแม่ยม

2) การมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ยม การมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ยมควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วม ดังนี้

(1) เขตบริการและเขตเพื่อการพักผ่อนและการศึกษาความรู้ ควรส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดการโดยชุมชน และควรเป็นกิจกรรมที่ปรับเข้ากับวิถีชุมชน วัฒนธรรม ชุมชน สภาพภูมิศาสตร์ของป่าและแม่น้ำยม การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดปีตามปฏิทินกิจกรรมวิถีชุมชน และการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีการเชื่อมโยงจุดท่องเที่ยวสำคัญในพื้นที่ชุมชน พื้นที่ป่าใกล้ชุมชนและแม่น้ำยม และพื้นที่เชื่อมต่อกับอุทยานแห่งชาติแม่ยม

(2) เขตสงวนสภาพธรรมชาติและเขตหวงห้าม ชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยมเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านการอนุรักษ์ป่าแม่ยม โดยมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและยอมรับของสังคมในวงกว้าง ตลอดทั้งการได้รับรางวัลชุมชนช่วยเหลืองานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติดีเด่น ดังนั้นชุมชนจึงควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าแม่ยมให้สูงขึ้น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการวางแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยม การถอดบทเรียนและเผยแพร่บทบาทของชุมชนด้านการอนุรักษ์ป่าแม่ยมสู่สังคมสาธารณะ โดยเฉพาะการถ่ายทอดสู่เยาวชนในสถานศึกษาเพื่อเป็นต้นแบบหรือปลูกฝังจิตสำนึกอนุรักษ์แก่เยาวชนต่อไป

(3) เขตฟื้นฟูธรรมชาติและเขตแนวกันชน ชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยมร่วมมือกับอุทยานแห่งชาติแม่ยมและองค์การบริหารส่วนตำบลสะเอียบในการจัดทำแนวทางกิจกรรม และมาตรการส่งเสริมชุมชนที่อาศัยในพื้นที่โดยรอบอุทยานแห่งชาติแม่ยมให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากป่าแม่ยมอย่างยั่งยืน

(4) เขตกิจกรรมพิเศษ อุทยานแห่งชาติแม่ยมควรร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลสะเอียบเผยแพร่ข้อมูลการดำเนินนโยบายการจัดการป่าของรัฐบาลตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน 2541 การจัดทำสภาพการใช้ที่ดินและสิทธิการครอบครองที่ดินของชุมชน แผนที่กำหนดขอบเขตที่อยู่อาศัยและ/หรือที่ทำกิน มาตรการการอนุรักษ์ป่าหรือป้องกันการคุกคามป่า และควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการต่อเนื่องเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตกิจกรรมพิเศษ ภาครัฐส่วนกลางควรรับรองสิทธิชุมชนด้านที่อยู่อาศัยและ/หรือที่ทำกินในเขตกิจกรรมพิเศษ และมีมาตรการการใช้สิทธิชุมชนในเขตกิจกรรมพิเศษ ตลอดจนมาตรการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอย่างชัดเจน

3) การมีส่วนร่วมในการจัดการผู้มาเยือนอุทยานแห่งชาติแม่ยม การมีส่วนร่วมในการจัดการผู้มาเยือนอุทยานแห่งชาติแม่ยม โดยชุมชนร่วมกับอุทยานแห่งชาติแม่ยมและองค์การบริหารส่วนตำบลสะเอียบ กำหนดแนวทางปฏิบัติหรือมาตรการสำหรับนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อป้องกันหรือลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่ทรัพยากรป่าไม้ และความหลากหลายทางชีวภาพ และการจัดการรายได้หรือแบ่งปันผลประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยุติธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยจัดตั้งกองทุนการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ป่าแม่ยม และมีคณะกรรมการบริหารจัดการกองทุนที่มาจากตัวแทนชุมชน อุทยานแห่งชาติแม่ยม และองค์การบริหารส่วนตำบลสะเอียบเป็นผู้รับผิดชอบดูแลกองทุน โดยใช้หลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้ นอกจากนี้ การจัดการผู้มาเยือนอุทยานแห่งชาติแม่ยมควรส่งเสริมบทบาทอาสาสมัครพิทักษ์อุทยานแห่งชาติแม่ยมและยุวมัคคุเทศก์ที่มาจากเยาวชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว การปรับใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสังคมออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยว

4) การมีส่วนร่วมในการจัดการเครือข่ายความร่วมมือการจัดการป่าอย่างยั่งยืน ชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยมมีส่วนร่วมในการจัดการเครือข่ายความร่วมมือการจัดการป่าอย่างยั่งยืน 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมแบบไม่ทางการ/กึ่งทางการ เช่น การพบปะพูดคุยสนทนา การปรึกษาหารือแบบไม่ทางการ การร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ป่าแม่ยมของชุมชน การเข้าร่วมงานประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน เป็นต้น 2) การมีส่วนร่วมแบบทางการ เช่น การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของอุทยานแห่งชาติแม่ยมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

5.4.4 ผลลัพธ์การจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

1) หลักความสอดคล้อง ผลลัพธ์การจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยมต้องสอดคล้องกับแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ภายใต้อำนาจหน้าที่ (1) กรอบกติกาสากลที่สำคัญ คือ การจัดการพื้นที่คุ้มครองตามแนวทางสหภาพระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN) และการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางองค์การสหประชาชาติ (2) กรอบของนโยบายภาครัฐส่วนกลางที่สำคัญ คือ แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแบบบูรณาการ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนยุทธศาสตร์ชาตินโยบายรัฐบาล และนโยบายกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (3) แผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยม (4) กฎระเบียบแบบแผนการจัดการป่าอย่างยั่งยืนของชุมชน และ (5) บริบทพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ยม

2) หลักความยั่งยืน ผลลัพธ์การมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยมต้องตอบสนองต่อหลักความยั่งยืนของป่าแม่ยม ทั้งด้านการอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ด้วยการเสริมสร้างศักยภาพของป่าแม่ยมในด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม และการลดภัยคุกคามป่าแม่ยมทั้งจากขบวนการมอดไม้ทำลายป่า การขยายพื้นที่ทำกินรุกล้ำป่า และภัยเสี่ยงจากโครงการพัฒนาของภาครัฐส่วนกลาง

5.4.5 เงื่อนไขความสำเร็จของการจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ความสำเร็จของการจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนขึ้นอยู่กับเงื่อนไขดังต่อไปนี้

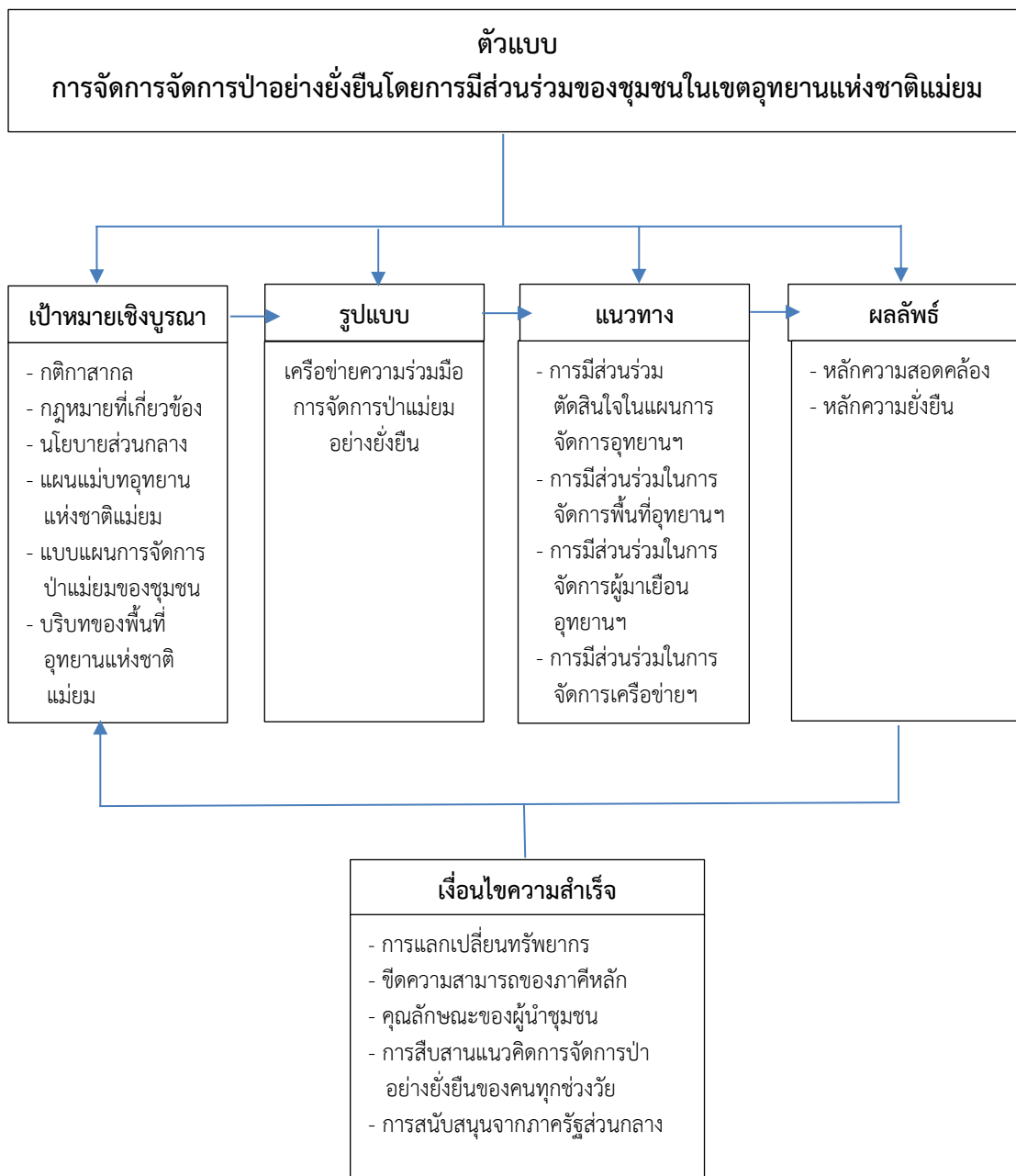
1) **การแลกเปลี่ยนทรัพยากร** ชุมชนและอุทยานแห่งชาติแม่ยมต้องมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกันเพื่อประโยชน์ต่อการจัดการป่าอย่างยั่งยืน ทรัพยากรที่ว่ามีได้แก่ (1) ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ความรู้วิทยาศาสตร์ ความรู้วนศาสตร์ ความรู้ท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้าน ความรู้ในรูปแบบเอกสาร ความรู้ในตัวบุคคล ซึ่งต้องมีช่องทางการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศและความรู้ดังกล่าวในรูปแบบที่หลากหลาย (2) อำนาจที่ชอบธรรมตามกฎหมายเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีอำนาจชอบธรรมตามกฎหมายในการจัดการป่าตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ขณะที่ชุมชนแม่ยมมีอำนาจตามกฎหมายโดยตรง แต่ได้รับการรับรองสิทธิการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้จากกติกาสากล รัฐธรรมนูญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล และนโยบายกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการรับรองสิทธิดังกล่าวอุทยานแห่งชาติแม่ยมต้องมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับรู้และเข้าใจสิทธิของตนเอง ส่วนชุมชนก็ต้องตระหนักถึงสิทธิของตนเองในการมีส่วนร่วมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ซึ่งมีการรับรองความชอบธรรมไว้ในกติกาสากล และนโยบายของรัฐ ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจในบทบาทของชุมชนที่มีต่อการจัดการป่าอย่างยั่งยืน และ (3) แรงจูงใจในการจัดการป่าแม่ยมอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติแม่ยม ชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม และองค์การบริหารส่วนตำบลสะเอียบ ร่วมมือกันสร้างแรงจูงใจในการจัดการป่าแม่ยมอย่างยั่งยืนแก่ชุมชนที่อาศัยในพื้นที่โดยรอบอุทยาน ชุมชนที่เข้ามาทำกินในเขตหรือเขตต่อเนื่องกับอุทยาน เช่น การแจกพันธุ์ไม้สำหรับปลูกเสริมในพื้นที่ทำกิน หรือปลูกทดแทนพืชไร่พืชสวนที่ทำลายป่า การสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือการอนุรักษ์ป่า การให้ข้อมูลบทบาทของชุมชนที่มีต่อการอนุรักษ์ป่า การชมเชยหรือจัดรางวัลสำหรับหมู่บ้านอนุรักษ์ดีเด่น การส่งเสริมอาชีพทดแทนอาชีพเดิมที่มีลักษณะการรุกป่า เป็นต้น ทั้งนี้ การแลกเปลี่ยนทรัพยากรต้องกระทำผ่านช่องทางและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืนของการพัฒนา

2) **ขีดความสามารถของภาคีหลักในการจัดการป่าแม่ยม** ความสำเร็จของการจัดการป่าแม่ยมอย่างยั่งยืน ภาคีหลักต้องมีขีดความสามารถ ดังนี้ (1) อุทยานแห่งชาติแม่ยมต้องมีขีดความสามารถในการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง การวางแผน การบริหารจัดการ การจัดการความเสี่ยง การสื่อสารมวลชน จิตวิทยาชุมชน และการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ (2) ชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม ต้องมีขีดความสามารถด้านการตระหนักรู้บทบาทและสิทธิชุมชนต่อการจัดการป่าไม้ ความรู้ท้องถิ่น การวางแผนและการตัดสินใจร่วมกับภาครัฐ การจัดการความเสี่ยงต่อป่าไม้ และวิถีชีวิตชุมชน และ (3) องค์การบริหารส่วนตำบลสะเอียบ ต้องมีขีดความสามารถด้านการประสานงานระหว่างอุทยานแห่งชาติแม่ยม ชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม ชุมชนพื้นที่โดยรอบ และภาคีพัฒนาอื่น ๆ การประสานความร่วมมือและความเข้าใจในการจัดการป่าแม่ยมอย่างยั่งยืน การสื่อสารประชาสัมพันธ์นโยบายและกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของชุมชนในการจัดการป่า การวางแผน การบริหารจัดการ และการส่งเสริมความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของป่าแม่ยม

3) คุณลักษณะของผู้นำชุมชน ผู้นำที่เป็นตัวแทนของชุมชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมตัดสินใจกับภาครัฐ การวางแผนการจัดการป่าแม่ยมร่วมกับภาครัฐ ควรเป็นผู้นำที่มีคุณลักษณะการมีตำแหน่งผู้นำชุมชน มีชื่อเสียง และชุมชนให้การยอมรับ ซึ่งผู้นำชุมชนอาจเป็นผู้มีตำแหน่งทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น และผู้นำที่มีตำแหน่งไม่ทางการ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโส ที่ปรึกษาของชุมชน ผู้มีความรู้และประสบการณ์ เป็นต้น ผู้นำเหล่านี้ควรมีขีดความสามารถในการสื่อสาร การนำเสนอ การเจรจาต่อรอง ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย นโยบาย และกา รวางแผนของภาครัฐ ความรู้ด้านระบบนิเวศของอุทยานแห่งชาติแม่ยม และที่สำคัญ คือ อการตระหนักรู้ในสิทธิชุมชนด้านการจัดการป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ

4) การสืบสานแนวคิดการจัดการป่าอย่างยั่งยืนของคนทุกช่วงวัย ความยั่งยืนของผืนป่าแม่ยมต้องมีการสืบสานแนวคิดการอนุรักษ์ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติระหว่างคนทุกช่วงวัยใน 3 รุ่น ได้แก่ (1) รุ่นอาวุโส ผู้สูงอายุ ปราชญ์ชาวบ้าน วิทยากร มีหน้าที่ให้คำแนะนำ ถ่ายทอดความรู้ บอกเล่าประวัติศาสตร์และประสบการณ์แก่คนรุ่นกลางและรุ่นใหม่ (2) รุ่นกลาง ผู้ใหญ่วัยทำงาน และรุ่นใหม่ มีหน้าที่รับรู้ความรู้และประสบการณ์จากรุ่นอาวุโส เป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างรุ่นอาวุโสและรุ่นใหม่ ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์สู่รุ่นใหม่ จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสืบสานแนวคิดการจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของคนทุกรุ่น (3) รุ่นใหม่ เด็กและเยาวชน มีหน้าที่เฝ้าหา ฝั้รู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ ปลูกฝังจิตสำนึกของตนเอง เข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ เข้าหาเพื่อรับความรู้จากผู้อาวุโสและผู้ใหญ่อย่างต่อเนื่อง

5) การสนับสนุนจากภาครัฐส่วนกลาง การจัดการป่าแม่ยมอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจะสำเร็จได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านการรับรองสิทธิการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมตัดสินใจกับภาครัฐ การสนับสนุนการจัดการป่าไม้แบบบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับชุมชน การสนับสนุนงบประมาณและเทคโนโลยีเพื่อประสิทธิภาพในการจัดการป่าอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 5.1 ตัวแบบการจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม

อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมของชุมชน

การวิจัยนี้สอดคล้องกับงานศึกษาของ United Nations (1962) ซึ่งแบ่งการมีส่วนร่วมตัดสินใจของชุมชนหรือกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรธรรมชาติไว้ คือ ระดับอำนาจเท่ากัน ชุมชนมีส่วนร่วมตัดสินใจกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการจัดการอุทยานแห่งชาติ ระดับชุมชนมีอำนาจน้อยกว่าภาครัฐ มีบทบาทเป็นผู้ให้ความร่วมมือในกิจกรรมของภาครัฐ รวมทั้งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Lane (2003) ซึ่งพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการจัดการป่าไม้ โดยมีอำนาจตัดสินใจร่วมกับภาครัฐโดยการเข้าร่วมในกลไกคณะกรรมการจัดการป่าไม้และกระบวนการนโยบายและแผนการจัดการป่าไม้ โดยสามารถให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ หรือเสนอทางเลือกการจัดการป่าไม้

การวิจัยยังสอดคล้องกับงานศึกษาของ Dowding (1995) และ Luzi et al. (2008) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับภาครัฐ ขึ้นอยู่กับทรัพยากรและการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ชีตความสามารถของชุมชนและภาครัฐ คุณลักษณะของผู้นำ และการทำกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Cinner et al. (2012) ที่ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมตัดสินใจของชุมชนกับภาครัฐจัดว่าเป็นการกระจายอำนาจรูปแบบใหม่ที่อยู่ในรูปแบบการจัดการร่วมกันแบบบูรณาการ โดยมีพัฒนาการมาจากความพยายามในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับชุมชน และนำมาสู่การปรับกฎระเบียบเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน โดยคาดหวังว่าการจัดการร่วมระหว่างภาครัฐกับชุมชนจะนำไปสู่การพัฒนาความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น

การวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับงานศึกษาของ McDermott (2009) เรื่องบทบาทของชุมชนท้องถิ่นและกระบวนการสร้างการตัดสินใจร่วมระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติสหรัฐอเมริกา และ Lockwood (2009) เรื่องระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบหลายระดับของประเทศออสเตรเลีย ซึ่งผลการศึกษาพบว่าชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมตัดสินใจกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ รัฐบาลท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐระดับภูมิภาค โดยยึดถือความยั่งยืนของผืนป่าเป็นศูนย์กลางการตัดสินใจร่วมกัน ขณะที่อุทยานแห่งชาติแม่มะมีแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติโดยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน การตัดสินใจร่วมกับผู้นำชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบล สะท้อนในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าแม่ยม

การวิจัยนี้สอดคล้องกับงานศึกษาของ Cinner et al., (2009) เรื่องรูปแบบการตัดสินใจร่วมโดยการมอบอำนาจการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กลุ่มประเทศแอฟริกา ซึ่งพบว่า การจัดการความยั่งยืนของทะเลและชายฝั่งมีการพัฒนากลไกขึ้นใหม่ เช่น หน่วยการจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนประมงพื้นบ้าน การจัดตั้งคณะกรรมการชาวประมงประจำหมู่บ้าน เพื่อเป็นหน่วยงานสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยมีการตัดสินใจร่วมกันระหว่างชุมชนประมงกับกรมประมง เป็นต้น ขณะที่อุทยานแห่งชาติแม่มะ ประเทศไทย มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาอุทยานแห่งชาติแม่มะที่มีตัวแทนชุมชนเข้าร่วมเป็นกรรมการ และการจัดตั้งเครือข่ายพิทักษ์ป่าแม่ยมโดยการให้ชาวบ้านในชุมชนเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครพิทักษ์อุทยานแห่งชาติแม่มะทำหน้าที่เฝ้าระวังภัยคุกคามที่จะเกิดกับป่าแม่ยม

การจัดการพื้นที่คุ้มครอง

การวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับงานศึกษาของ Liu et al., (2011) เรื่องบทบาทของรัฐบาลท้องถิ่นในการวางแผนและจัดการทรัพยากรทางทะเล ได้หวั่น Leverington et al., (2010) เรื่องประสิทธิภาพการจัดการพื้นที่คุ้มครองเพื่อสร้างความยั่งยืนด้านความหลากหลายทางชีวภาพกรณีศึกษานานาประเทศ และ ANZECC (Australian and New Zealand Environment and Conservation Council, 2000) เรื่องการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการวางแผนการจัดการพื้นที่คุ้มครอง ซึ่งพบว่าประเทศต่าง ๆ มีการปฏิรูปกฎหมายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ กฎหมายการจัดการพื้นที่คุ้มครอง และกฎหมายการกระจายอำนาจให้มีความสัมพันธ์กัน โดยมีแนวทางส่งเสริมสิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมตัดสินใจระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน รวมทั้งพบว่า ปัจจัยการปฏิรูปกฎหมายให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทต่าง ๆ และปัจจัยการสนับสนุนจากภาครัฐส่วนกลาง เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ขณะที่ประเทศไทยยังขาดการปฏิรูปกฎหมายการจัดการอุทยานแห่งชาติ และกฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ทั้งยังไม่มีแนวทางการกระจายอำนาจและการส่งเสริมสิทธิชุมชนที่ชัดเจนเพื่อนำไปสู่การจัดการป่าและทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ทั้งยังขาดการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น งบประมาณ เทคโนโลยี ฯ ที่เพียงพอต่อการจัดการอุทยานแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. อุทยานแห่งชาติแม่ยมควรส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการป่าแม่ยมอย่างยั่งยืน โดยจำแนกชุมชนเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยมซึ่งมีบทบาทด้านการอนุรักษ์ป่าแม่ยมอยู่แล้ว และกลุ่มชุมชนที่อาศัยพื้นที่โดยรอบอุทยานแห่งชาติแม่ยมควรมีมาตรการส่งเสริมหรือจูงใจให้มีบทบาทการอนุรักษ์ป่าแม่ยม
2. องค์การบริหารส่วนตำบลสะเอียบควรมีบทบาทสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสะเอียบ โดยเฉพาะการพัฒนาบทบาทการมีส่วนร่วมตัดสินใจเขตกรรมพิเศษและเครือข่ายการจัดการป่าแม่ยมอย่างยั่งยืน
3. ชุมชนตำบลสะเอียบควรมีส่วนร่วมตัดสินใจการจัดการป่าแม่ยมร่วมกับอุทยานแห่งชาติแม่ยม องค์การบริหารส่วนตำบล และเครือข่ายภาคีอื่น ๆ ตลอดจนการเรียนรู้บทบาทการเป็นผู้วางแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยมร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแม่ยมและหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายผลการศึกษาวิจัยในประเด็นการจัดการความรู้ท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านในการจัดการป่าอย่างยั่งยืน
2. ควรขยายผลการศึกษาวิจัยในประเด็นการกระจายอำนาจการจัดการในเขตกิจกรรมพิเศษและสิทธิชุมชนด้านที่อยู่อาศัยและที่ทำกินในเขตพื้นที่คุ้มครอง

3. ควรขยายผลการศึกษาวิจัยในประเด็นพลวัตการจัดการอุทยานแห่งชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2504-ปัจจุบัน โดยศึกษาในมิติธรรมาภิบาลภาครัฐกับการจัดการชุมชนที่อาศัยหรือทำกินในเขตอุทยานแห่งชาติ